

De Leidse Hout

NIEUWS

Nieuwsbrief van de Vereniging van Vrienden van de Leidse Hout

Jubileum 2026

Mei 2026

Van de voorzitter Marlene Simoons

Beste vrienden, vrijwilligers en andere lezers,

Op 31 maart hielden we onze 42e ALV in de kantine van de atletiek Vereniging. De opkomst was minder dan voorgaande jaren, waarschijnlijk doordat het in een vakantieperiode viel. Naast een terugblik op 2025, het Financieel Jaarverslag (nog op te vragen) en een vooruitzicht voor het lopende jaar met onze jubileum-activiteiten, presenteerde onze oud-voorzitter en mederedacteur van de boekjes, Huub Frencken het nieuwste boekje 'Leidse Hout, een Groen Monument' met wandelroute. Werner Hendriks nam na 13 jaar afscheid van het bestuur en secretaris Nicole van der Linden en ikzelf werden herkozen voor een volgende termijn.

Ander nieuws is dat we vanuit onze Vereniging de eerste brieven hebben uitgestuurd naar potentiële sponsors van de activiteiten van de Vereniging. Op deze manier willen we wat meer reguliere inkomsten genereren waarmee we dit jaar (deels) vooral onze jubileumactiviteiten willen betalen. Mocht je als 'vriend van de Leidse Hout' potentiële sponsorkandidaten weten dan houden we ons aanbevelen.

Verder wil ik iedereen nogmaals wijzen op de feestelijkheden voor de komende maanden:

Opening Waterlelieseizoen

Op zondag 3 mei is de feestelijke opening van het Waterlelieseizoen met een nieuw jubileumlied waar iedereen via een sing-a-long aan mee kan doen. Het publiek wordt in de pauze op een drankje en hapje getrakteerd. Die dag opent de fototentoonstelling over de Leidse Hout in het Theehuis en bieden we de vrijwilligers een borrel aan. Kijk voor het hele programma van **de Waterlelie** op www.vriendenvandeleidsehout.nl

Expositie Bibliotheek Nieuwstraat

In juni en juli is in diverse vitrines in de bibliotheek in de Nieuwstraat in Leiden (historisch) materiaal van de Vereniging te zien. Ook is er een vitrine speciaal gewijd aan zwerfafval.

Zaterdag 27 juni parklunch – Save the date!

Op 27 juni is er een feestelijke lunch met muziek bij de Waterlelie voor leden, omwonenden en externe relaties in het kader van het 95-jarig bestaan van het park. Daar zal ook ons nieuwste boekje, Leidse Hout. Een groen monument, worden gepresenteerd. **Save the date!** De inschrijving voor de presentatie en lunch opent binnenkort!

Zaterdag 4 juli

Jubileumconcert tegen gereduceerde prijs in het Openluchttheater Leidse Hout met Collegium Musicum uit Leiden.

Daslook in het park. Foto: Marlene Simoons

Fotogalerij en tentoonstelling

Heeft u de fotogalerij op de website al eens bezocht? Uw foto kan hier ook staan! Stuur uw oude of nieuwe foto van een mooi moment, activiteit, gebruikers (let op privacy!), dieren of typisch seizoensbeeld naar ons en wij plaatsen het in de fotogalerij, zie [Fotogalerij seizoenen](#) | [Vrienden Leidse Hout](#). Een selectie van ingezonden foto's is nu te zien in het Theehuis!

Vrijwilliger 'in het zonnetje'

Beste lezers,

Ik ben Ton Staphorst. Al ruim 44 jaar woon ik aan de rand van de Leidse Hout, in de Johan de Wittstraat. Ooit had een astroloog gezegd dat ik zou gaan wonen aan de rand van een stad met een groen-aspect in de onmiddellijke nabijheid. Nou, dat is dus uitgekomen!

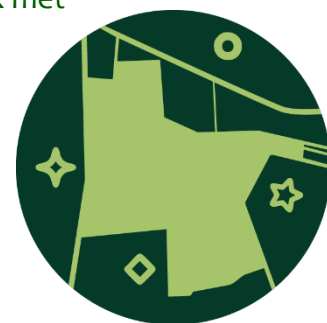
Sinds mijn pensionering, nu ruim 12 jaar geleden, doe ik vrijwilligerswerk, structureel en incidenteel. Ik verleen mantelzorg, help mensen met schuldproblemen, ben tuinvrijwilliger in hospice Issoria en werk voor Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Daarvoor was ik negen jaar penningmeester van tuinvereniging Het Zonneveld en was ik jarenlang redacteur van de buurtkrant van de Raadsheerenbuurt, de Raadsheer dus. Naast het vrijwilligerswerk verdiep ik mij in de klassieke oudheid. Ik volg colleges en lees over die tijd. Wat ik zo bijzonder vind is de humor in die tijd, de droge humor van bijvoorbeeld Tacitus, maar ook de bijzondere geestigheid van Petronius (Satyricon).

De Leidse Hout heeft een bijzondere plek in mijn hart. Ik kom er graag en vaak, om hard te lopen, om oppashonden uit te laten of gewoon te genieten van het groene pareltje. In het seizoen help ik bij de concerten in de Waterlelie, om concerten aan te kondigen en stoelen klaar te zetten. Dat laatste doe ik al (met een korte onderbreking) sinds mensenheugenis. En ooit was ik secretaris van het bestuur van de Vrienden. Dat was helemaal in de begintijd. De contacten met de gemeente Leiden verliepen bijzonder stroef. Dat is nu echt heel anders. Ik

denk dat het belerende toontje van toen niet zo goed werkte. Ik volg de ontwikkelingen als lid van de Vrienden globaal. Hopelijk blijft de constructieve samenwerking met Leiden (en ook met Oegstgeest) behouden.

Op vrijdag 24 april werd Ton vanwege zijn vele vrijwilligersactiviteiten benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau. Van harte gefeliciteerd, Ton!

Ton met zijn dochters in de Hooglandse Kerk. Foto: Janny van Nieuwkoop

De es Chris Maas Geesteranus

Voorkomen

Dit is een boomsoort, ook wel gewone es genoemd, die tamelijk veel voorkomt in de Leidse Hout, zoals in het noordelijke gedeelte, het bospark, met het openluchttheater. Dat is ook waar het Bomenboekje van de vereniging een es beschrijft (nr. 16). Verder komt hij best wel voor aan de meer oostelijke kant van de Leidse Hout. Ook essen zijn bomen die zich hier na de laatste IJstijd, toen Nederland nog ongeveer een toendra was, hebben gevestigd en wel op rijkere, vochtige gronden.

Essen zijn in de vegetatieperiode goed te herkennen aan hun blad. Dat is 'samengesteld', bestaat uit een oneven aantal, tussen 7 en 13, 'gezaagde' (= heel kleine tandjes) blaadjes, met één blaadje aan de top. Wanneer de vruchten rijpen, hangen ze in trossen langs de takken. Die trossen worden wel 'essensleutels' genoemd. In de winter zijn essen nog gemakkelijker te herkennen en wel aan hun bladknoppen. Die zijn groot, dof, wat hoekig en bijna zwart. Geen andere boomsoort, althans in de Leidse Hout, heeft dat kenmerk.

Naamgeving en cultuur

Nogal onverwacht blijkt uit de Flora dat dit geslacht (*Fraxinus*) botanisch behoort tot de olijffamilie, met inderdaad olijf, liguster en sering als naaste verwanten. De toevoeging 'excelsior' komt van Linnaeus die hem wel een boom vond die 'hoger' of 'verhevener' was dan andere. Gezien de kroonomvang en de hoogte die een es kan bereiken, wel 40 meter, is dat ook niet zo gek. Bovendien kunnen ze een leeftijd van wel driehonderd jaar bereiken, bij gunstige groei-omstandigheden.

De Nederlandse naam is niet meer precies te achterhalen, zeggen diverse bronnen. Misschien dat die te maken heeft, zo wordt wel gesuggereerd, met het Oudnoorse *askr* wat 'speer' of 'schip' zou kunnen betekenen.

Want op de website van *Nature Today* is de volgende tekst over de es te vinden: <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=33314>:

'Er was al een essencultus lang voor die van de eik. De volkeren in Noordwest-Europa zagen hem als beschermer voor mens en dier. Als de wind door de essen zong, zo geloofden de Germanen, kwam er vrede. Zij dichtten hem bijzondere krachten toe en hij diende altijd met eerbied behandeld te worden.

De Oudnoorse goden maakten hun speren graag van het hout van de gewone es Geen wonder dus dat ook de Vikingen hun speren van essenhout maakten. Zij waren uitblinkers in de strijd. De angst sloeg hun tijdgenoten niet voor niets om het hart als zij hun schepen aan de horizon zagen opdoemen. De Vikingen verwerkten het hout van de es ook in die schepen'.

Gebruik

Essenhout is een ideaal materiaal om (stelen van) gereedschappen (en klompen!) van te maken. Het is buigzaam, goed te bewerken en ook hard. Daarom wordt het ook gebruikt in de meubelindustrie en voor gymtoestellen. Maar er is meer zegenrijks over de es bekend. Hij wordt – in ieder geval: werd – o.a. gezien als bliksemafleider, als genezer van ernstige wonden, kwalen en ziekten, als lustopwekker en afslankmiddel, als voeding en als geluksbrenger.

De es, zo staat op bovengenoemde website ook te lezen, is ook '.... een echte heksenboom. Heksen gebruikten hem om donder en bliksem op te roepen. Ze aten van de jonge essenloten op de vooravond van de lente om zo hun toverkracht te verhogen. En last but not least, ze vlogen uiteraard graag op een bezem met een steel van essenhout. *Fraxinus excelsior* is met recht allesbehalve een gewone boom'.

Wie dus rond het (beginnende) voorjaar tegen de avond in de Leidse Hout gaat wandelen, loopt de kans niet alleen een bosuil maar ook vliegende essen tegen te komen.

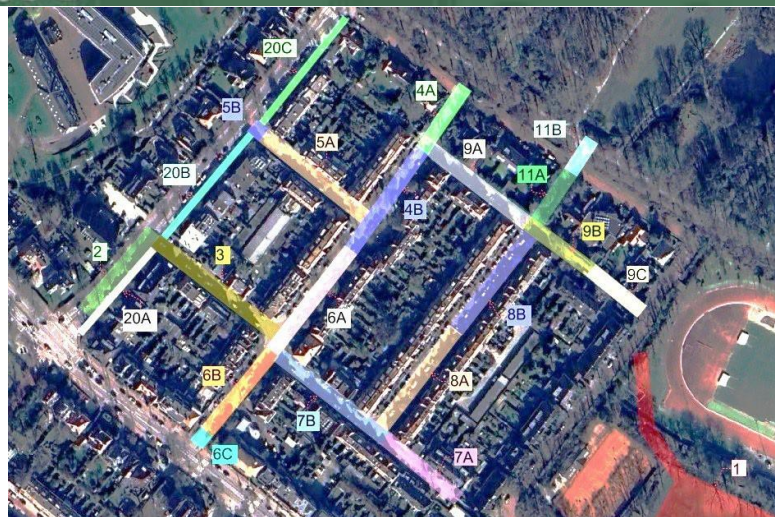

Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, 1885

Werkzaamheden in de buurt van de Leidse Hout

Begin mei vinden werkzaamheden plaats in fase 11B in de Raadsherenbuurt. Op deze locatie zal tussen de bomen worden gewerkt voor het plaatsen van een uitstroombak voor de afvoer van regenwater vanuit de vernieuwde Raadsherenbuurt.

De gemeente gaat uiterst zorgvuldig om met het aanwezige groen. Omdat er tussen de bomen gewerkt moet worden om een zware uitstroombak te kunnen plaatsen, zijn vooraf samen met de groentoezichthouder, de uitvoerder van Compeer en een extern ingehuurde boom-technisch specialist extra maatregelen besproken om de bomen zo goed mogelijk te beschermen.

Enkele takken worden licht teruggesnoeid om te voorkomen dat zij beschadigd raken. Dit gebeurt heel bewust en met grote zorg. Door eventuele snoeiwonden zo klein mogelijk te houden, kan een boom hier beter van herstellen. Dit zal geen invloed hebben op de verdere ontwikkeling van de bomen.

Ook de wortels krijgen bijzondere aandacht. Omdat niet alle wortels zichtbaar zijn, worden de werkzaamheden rond de bomen uitgevoerd met een zuigwagen. Daarbij wordt de grond voorzichtig weggezogen in plaats van weggegraven, zodat de kans op beschadiging van het wortelstelsel zo klein mogelijk blijft.

Deze werkwijze vraagt meer tijd en brengt tijdelijk wat extra geluid met zich mee. Tijdens de werkzaamheden blijven een European Tree Worker (ETW'er) en de groentoezichthouder nauw betrokken. Mocht zich onverwacht toch iets voordoen, dan kan er direct worden gehandeld. Vragen kunnen gericht worden aan raadsherenbuurt@leiden.nl

Afvalhelden gemeente Leiden

Op woensdag 1 april, en nee het was dus geen grap, kreeg een delegatie van Team Zwerfafval de prijs uitgereikt voor de Afvalhelden 2026 van de gemeente Leiden. Deze prijs werd voor het eerst uitgereikt in het kader van de Week van de Afvalheld. Hoe leuk dat wij de prijs met ons trouwe Team Zwerfafval in ontvangst mochten nemen! En wat is die prijs dan? Een rondvaart met gids door de Leidse binnenstad voor 22 personen en wij gaan hier op vrijdag 21 augustus heerlijk van genieten.

Lid worden
Bent u nog geen lid van de Vereniging van Vrienden van de Leidse Hout? Voor 17,50 per kalenderjaar ondersteunt u ons en daarmee de belangen van het park. In jubileumjaar 2026 kunnen wij uw financiële of praktische steun extra goed gebruiken. Bovendien ontvangt u als lid als eerste informatie over de activiteiten die wij (soms exclusief voor leden) organiseren, zoals de natuurexcursies.

Als nieuw lid ontvangt u een van onze boekjes naar keuze en daarbij het boek 75 Jaar Leidse Hout.

Meer informatie? Mail naar info@vriendenvandeleidsehout.nl

Verkoop boekjes Leidse Houtserie met korting!

De boekjes in de Leidse Houtserie zijn in de boekhandel te koop voor 12,50 per stuk. Bij ons betaalt u slechts 10,00 per stuk en daar bovenop bieden wij nu stapelkorting!

Twee boekjes voor 17,50

Drie boekjes voor 25,00

Vier boekjes voor 32,50

Vijf boekjes (als het nieuwste boekje er ook is) voor 40,00

Daarmee heeft u dus een boekje gratis! De boekjes zijn ook heel geschikt om cadeau te geven.

Tijdens de zondagmiddagconcerten in de Waterlelie zijn de boekjes te koop en anders eenvoudig bij u aan huis gebracht als u even een mailtje stuurt.

Stuurt u de Nieuwsbrief ook door naar anderen waarvan u denkt dat zij interesse hebben? Dank u wel!

Data Groengroep en Team Zwerfafval 2026

De Groengroep werkt weer op zaterdag 9 mei, maandag 18 mei, zaterdag 6 juni en maandag 22 juni.

Start om 09.30 uur, startlocatie verschilt per keer, check hiervoor de [Agenda](#) op de website.

Contactpersoon is Maarten Vrieze, 06 3803 1372. Meedoen is vrijblijvend en binnen uw mogelijkheden.

Team Zwerfafval raapt weer op woensdag 6 mei, vrijdag 29 mei, woensdag 10 juni en vrijdag 26 juni.

Op woensdag verzamelen we om 10.00 uur bij de ingang Fagelstraat. Op vrijdag verzamelen we om 14.00 uur bij de Waterlelie.

Contactpersoon is Nicole van der Linden, 06 404 28 338. We lopen een uurtje en meedoen is vrijblijvend.

Zie voor meer informatie en alle data voor 2026 de [startpagina](#) van de website.

Voorproefje boekje vijf

DE ONTWERPER: KLAAS VAN NES

In opdracht van de initiatiefnemers ontwierp de landschapsarchitect Klaas van Nes het park. Geheel in de lijn van de volksparkgedachte tekende hij een compleet plan met sportvelden, vijvers, een theeschenkerij, een salongebouw en nog meer. Hij plantte het aan met in de streek groeiende bomen en struiken.

Klaas van Nes boonde voort op de hoofdstructuur voor het gebied, dat door het bureau Granger Muliere werd ontworpen. Zijn definitieve ontwerp is uit 1927. Of Van Nes over concepten van dit ontwerp heeft overlegd met het bestuur van het fonds is niets bekend. Wel weten we dat Van Nes over de uitvoering van zijn plan intensief heeft overlegd met Krantz en met de werklieden ter plekke. Hij was zeer betrokken bij de aanleg van het park.

In de geometrische structuur van het park is duidelijk het patroon van de oorspronkelijke polderverkeveling te herkennen. Van Nes ontwierp ook bankjes, houten bruggetjes en gebouwen. Hij begroette het geheel op ruim 400.000 gulden. De stenen brug waar je al eerder op stond, bij de Boerderij van Bremmer, werd ontworpen door de Oegstgeester architect Kraam.

Helasse beruigen
Er werd druk gecorrespondeerd over mogelijkheden om te beruigen. Zo sneuvelde de door Van Nes bedachte autoroute door het park al in een vroeg stadium. De bouw van andere onderdelen werd meestal niet of later uitgevoerd. Van de gebouwen zijn alleen